

**Maarif-i Umumiye Nezâreti idaresinde bulunan mekâtib-i ibtidâiye,
rüşdiye, idâdiye, âliye ile mekâtib-i hususiye ve ecnebiyenin ve
Dersaadet'de tahriri icra kılınan ve taşrada mevcut bulunan
kütüphanelerin istatistiki.**

(1311-1312 sene-i dersiyeye maliyesine mahsusdur)

Nail BAYRAKTAR

Yukarda zikredilen ve uzunca bir adı olan kitap, İstanbul'da Matbaa - i Âmir'e 1318 (1902) yılında basılmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde yayımlanan bu istatistikten, o zaman ülkemizde bulunan kütüphaneler hakkında kısa bazı bilgiler edinmek mümkün olmaktadır.

3 Sayfa mukaddimeden sonra 60 yapraktan (karşılıklı iki sayfaya tek numara verilmiş) ibaret olan kitabın, 23. ve 24. yapraklarında İstanbul Kütüphaneleri, 59. ve 60. yapraklarında da İstanbul dışındaki vilâyetlerin kütüphaneleri yer almaktadır.

İstanbul'da bulunan kütüphanelerin adları, buldukları semtler, kurucularının ve kitap vakfedenlerin isimleri ve mevcut kitapların adedi ile kütüphanenin tesis tarihini gösteren bir yaprağın fotoğrafı arka sayfada verilmiştir.

Son iki yaprakta «Vilâyet-i Şâhânedede kâin Kütüphaneler» başlığı altında yer alan liste ise yeni yazıya aktarılarak aşağıya çıkartılmıştır. Listede bugün Türkiye hudutları dışında kalan o zamanki bazı vilâyetlerde mevcut kütüphanelerin sayısı ile, halen faaliyetini sürdüren 37 il ve 3 ilçe kütüphanesinin, 1311-1312 (1895-1896) yıllarında sahip olduğu yazma ve eski harfli basma eserlerin adedi verilmektedir.

Dünkü kütüphaneleri merak edenler ve aşağıdaki yer adlarıyla rakamları gözden geçirerek bu günküler ile karşılaştırmak ve bir sonuca varmak isteyenler için, verilen bu istatistikî bilgilerin faydalı olacağı tahmin olunur.

Kütahya	7	812	2667	3479
Balıkesir	5	940	1375	2315
Afyon	2	647	175	822
Ankara	4	1034	551	1585
Kayseri	3	1249	108	1357
Yozgat	2	615	263	878
Çorum	9	3925	3069	6994
Diyarbakır	4	1884	939	2823
Mardin	1	39	—	39
Kastamonu	14	2649	2352	5001
Bolu	2	57	578	635
Çankırı	3	89	661	750
Sinop	2	233	47	280
Trabzon	8	1608	1416	3024
Samsun	5	627	412	1339
Rize	2	415	170	585
Adana	2	36	491	527
Mersin	3	152	335	487
Ceyhan	1	8	72	80
Sivas	2	993	104	1097
Amasya	10	510	261	771
Tokat	3	261	455	716
Konya	10	2819	1277	4096
Antalya	3	1344	—	1344
Niğde	8	955	610	1565
İsparta	4	1018	—	1018
Şirir	1	225	65	290
İzmir	12	3323	1654	4977
Manisa	9	6161	1784	7945
Aydın	2	154	12	166
Denizli	3	647	680	1327
Muğla	2	107	249	356
Harput	5	894	1421	2315
İzmit	1	68	—	68
Rodos	4	1258	13	1271
Sakız	1	396	178	574
Limni	1	115	—	115
Şam	1	2530	748	3278
Hama	1	11	—	11
Musul	21	2099	533	2632
Kerkük	13	3140	2330	5470
Süleymanlıye	7	1100	300	1400
Bağdat	11	2804	13009	15813
Halep	12	5035	562	5597
Urfa	9	1040	1305	2345
Maraş	2	220	—	473
Kudüs	1	473	56	682
Biga	2	626	484	3
Umumi Yekûn	276	76778	35829	112602